

مطالعه برخی فاکتورهای ایمنی خون تیلاپیای نیل (*Oreochromis niloticus*) طی جایگزینی پودر خون بجای پودر ماهی در جیره غذایی

امل مشعشی^۱، رحیم عبدی^{۱*}، رحیم پیغان^۲

۱. گروه زیست شناسی دریا، دانشکده علوم دریایی، دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر، خرمشهر، ایران

۲. گروه علوم درمانگاهی و قطب علمی بهداشت ماهیان گرمابی، دانشکده دامپزشکی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده

مطالعه حاضر با هدف تأثیر جایگزینی پودر خون بجای پودر ماهی بر برخی فاکتورهای ایمنی خون تیلاپیای نیل صورت گرفت. برای این منظور ۱۵۰ قطعه ماهی تیلاپیا با میانگین وزن 30 ± 0.5 گرم پس از آدپتاسیون به مدت ۸ هفته با جیره‌های طراحی شده شامل گروه شاهد و گروه‌های دریافت کننده پودر خون با درصدهای ۲۵، ۵۰، ۷۵ و ۱۰۰ تغذیه و هر تیمار با سه تکرار انجام پذیرفت. پس از این مدت ماهیان بیهوش شده و خون‌گیری از ساقه دمی با سرنگ هپارینه جهت اندازه‌گیری فاکتورهای ایمنی خونی انجام گرفت. با افزایش میزان جایگزینی پودر خون بجای پودر ماهی در جیره در میزان ACH_{50} ، گلوکز و تری گلیسیرید در ماهی تیلاپیا تغذیه شده با تیمارهای مختلف و با گروه شاهد اختلاف معنی داری گزارش نگردید ($p > 0.05$). بیشترین مقدار گزارش شده ACH_{50} ، گلوکز و تری گلیسیرید به ترتیب $(148/36 \pm 23/13)$ ، $(145/72 \pm 21/44)$ و $(451/68 \pm 49/61)$ در درصدهای ۷۵ و ۱۰۰ درصد مشاهده گردید. اما در میزان فعالیت لیزوزیم، ایمونوگلوبولین، پروتئین کل و کلسترول در گروه‌های دریافت کننده پودر خون با درصدهای مختلف و با گروه شاهد در برخی موارد اختلاف معنی دار بوده است ($p < 0.05$). نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که امکان جایگزینی پودر خون در جیره بدلیل تقویت سیستم ایمنی و قابل تحمل بودن در گونه مورد نظر وجود دارد.

نوع مقاله

پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۱

تاریخ چاپ الکترونیک: ۱۴۰۱/۱۲/۲۱

*نویسنده مسئول:

abdird@kmsu.ac.ir

کلید واژه‌ها: ایمنی، پودر خون، تیلاپیای نیل، جیره غذایی

مقدمه

بدلیل توسعه روزافزون صنعت آبی پروری در جهان یک برنامه مدیریتی مناسب در خصوص تغذیه بسیار ضروری می‌باشد. به طوری که در آبی‌پروری بیش از نیمی از هزینه‌های جاری یک مزرعه پرورشی به این امر اختصاص داده می‌شود. شیوع بیماری‌ها در ماهیان معمولاً زمانی اتفاق می‌افتد که در اثر تغییر فاکتورهایی مثل تغذیه تحت استرس قرار می‌گیرند (Wang *et al.*, 2006). ماهی تیلاپیا میکروفیت خوار بوده اما تعدادی از آن‌ها گیاهان عالی‌تر را ترجیح می‌دهند (Azami and Rezaei, 2016). بیشتر ماهیان این گونه که در آبی‌پروری پرورش داده می‌شوند از جنس *Oreochromis* می‌باشند. تغذیه خوب در سیستم‌های پرورشی به منظور حفظ سلامتی و در نتیجه افزایش تولید با کیفیت بالا ضروری می‌باشد (El-Naby *et al.*, 2019). تغذیه ماهی در چندین سال اخیر پیشرفت زیادی داشته و از جیره‌های غذایی تجاری که باعث افزایش رشد و سلامتی ماهی می‌شود استفاده می‌گردد. امروزه تیلاپیا به عنوان یک گونه‌ی بومی در بیشتر کشورهای آسیایی شناخته می‌شود (Scoppettone *et al.*, 2005). مهم‌ترین شاخص پرورش این ماهیان رشد سریع، مقاومت بالا در برابر طیف وسیعی از شرایط

زیست محیطی، مقاومت نسبت به بیماری‌ها، تحمل بالا در برابر کیفیت پایین آب، قدرت تولیدمثل بالا و دوره کوتاه تولیدمثل در اسارت، تغذیه از مواد غذایی کم ارزش، دسترسی آسان به منابع غذایی و امکان استفاده از غذای مصنوعی پس از جذب کیسه زرده می‌باشد بطوری که در حال حاضر پرورش تیلاپیا در جهان پس از کپور ماهیان در درجه‌ی دوم اهمیت قرار دارد (Aanyu *et al.*, 2020). مقدار زیادی از فراورده‌های غنی از پروتئین از صنایع فرآوری مانند پوست، استخوان و خون حاصل از کشتارگاه بدست آمده و استفاده از آن‌ها به عنوان عناصر کاربردی در سیستم‌های غذایی یک جایگزین امیدوار کننده است. با توسعه فناوری‌های آنزیمی برای بازیابی و اصلاح پروتئین، تولید طیف گسترده‌ای از مواد غذایی و محصولات صنعتی از دورریز صنایع جانبی امکان پذیر خواهد بود. پودر خون ارزان‌ترین فراورده به دست آمده از ضایعات حیوانی به شمار آمده که به دلیل دارا بودن پروتئین بالا و قابلیت هضم مناسب به طور متناسب در جیره آبریزان به کار می‌رود (Jahanbakhshi *et al.*, 2013; Teimori *et al.*, 2016). از آنجایی که یکی از حیاتی‌ترین بخش‌های بدن جانداران، خون می‌باشد لذا آگاهی از وضعیت خونی ماهیان و بخصوص شناخت اثر محیط‌های جدید پرورشی بر شاخص‌های خونی می‌تواند ما را در پیشبرد اهدافی همانند حفظ، تکثیر، نگهداری و پرورش این ماهیان یاری نماید. خون به عنوان یک بافت سیال و دسترسی آسان، یکی از مهم‌ترین مایعات بیولوژیک بدن بوده که تحت تأثیر حالات مختلف فیزیولوژیک و پاتولوژیک، ترکیبات آن دستخوش نوسان و تغییر می‌گردد (Younis *et al.*, 2012). ویژگی‌های خون‌شناسی ماهیان یکی از مهم‌ترین شواهد مراحل فیزیولوژیک آن‌ها و منعکس کننده ارتباط خصوصیات اکوسیستم آبی و سلامتی آن‌ها می‌باشد. به همین دلیل آگاهی از دامنه طبیعی پارامترهای خونی یک ماهی می‌تواند به عنوان شاخص زیستی مورد استفاده قرار گیرد (Qstegaard *et al.*, 2009). بنابراین با توجه به قیمت مناسب و دسترسی آسان به این محصول، مطالعه اخیر به منظور بررسی مقدماتی امکان جایگزینی پودرخون بجای پودرماهی در جیره غذایی و تأثیر آن بر بافت خون و برخی از فاکتورهای ایمنی خونی تیلاپیای نیل به اجرا درآمده است.

مواد و روش کار

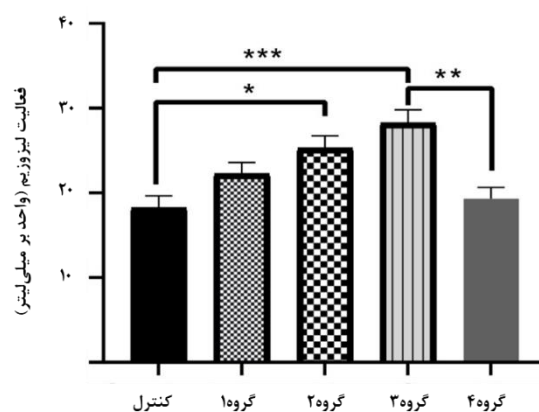
برای انجام این تحقیق ماهی‌های تیلاپیای خریداری شده به مخازن ۵۰۰ لیتری از قبل ضد عفونی شده موجود در بخش بهداشت و بیماری‌های آبریزان دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز منتقل شدند. پس از طی دوره آداپتاسیون به مدت دو هفته ۱۵۰ قطعه ماهی با میانگین وزن حدود $30 \pm 5/5$ گرم بطور تصادفی به ۵ گروه با سه تکرار و در هر گروه ۱۰ قطعه ماهی قرار داده شد. گروه‌ها به ترتیب شامل گروه شاهد، دریافت کننده جیره تجاری فاقد پودر خون، گروه ۱ دریافت کننده جیره تجاری حاوی ۲۵ درصد پودر خون تهیه شده از شرکت تولید خوراک دام اتحاد گیلان (رشت، گیلان)، گروه ۲ دریافت کننده جیره تجاری حاوی ۵۰ درصد پودر خون، گروه ۳ دریافت کننده جیره تجاری حاوی ۷۵ درصد پودر خون، گروه ۴ دریافت کننده جیره تجاری حاوی ۱۰۰ درصد پودر خون و در تمامی گروه‌ها پروتئین پایه ۴۰ درصد و به مدت ۸ هفته تغذیه شدند. جهت هوادهی و تامین اکسیژن در هر یک از آکواریوم‌ها دو عدد سنگ هوا که به منبع هواده متصل و جهت تسهیل در دریافت آسان غذا در هنگام غذادهی، هوادهی بصورت موقت قطع و سپس مجدداً برقرار می‌شد (Soltanzadeh *et al.*, 2016). در طول مدت آزمایش سنجش خصوصیات فیزیکی شیمیایی آب از قبیل شوری، دما، pH و اکسیژن محلول به ترتیب با استفاده از رفراکتومتر نوری (Horiba U-10، ژاپن)، ترمومتر دیجیتالی (Horiba U-10، ژاپن)، دستگاه قابل حمل سنجش pH مدل ebro.PHT-3140 و همچنین اکسیژن محلول با استفاده از دستگاه دیجیتالی اندازه‌گیری اکسیژن مدل TECPEL DO1609 بطور روزانه اندازه‌گیری می‌شد (Hill *et al.*, 2019). همچنین جهت اندازه‌گیری فاکتورهای آمونیاک، نیتريت، نیترات و سختی کل آب از دستگاه کالری‌متر هک (Hach M-89، آمریکا) استفاده گردید. در طول مدت نگهداری و آزمایش، آب آکواریوم‌ها به میزان ۲۰ درصد حجم آکواریوم به صورت روزانه و پس از اتمام تغذیه جهت جلوگیری از افزایش آمونیاک و متابولیت‌های دیگر از ناحیه کف سیفون تخلیه می‌گردید. غذادهی ماهیان به میزان ۳ درصد وزن بدن در دو نوبت صبح و عصر با غذای تهیه شده انجام می‌گرفت (Basir and Salari-Aliabadi, 2020). برای اندازه‌گیری فاکتورهای خونی پس از بیهوش نمودن ماهی‌ها با قرار دادن در محلول پودر گل میخک به میزان ۷۵ میلی گرم بر لیتر خون‌گیری به وسیله سرنگ و

سرسوزن شماره ۲۱ از طریق ورید ساقه دمی به میزان ۲ سی سی صورت گرفت. نمونه‌های خون پس از جمع آوری در تیوب‌های اپندورف فاقد ماده ضد انعقاد با استفاده از دستگاه سانتریفوژ ۳۰۰۰ دور در دقیقه به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ شدند تا سرم آن‌ها جدا شود. نمونه‌های سرم در میکروتیوب‌های ۲/۵ میلی‌لیتری تخلیه و تا زمان انجام آزمایشات بیوشیمیایی در فریزر ۸۰- درجه سانتی‌گراد نگهداری شد تا از آن‌ها برای سنجش فاکتورهای ایمنی و خونی استفاده شود (Moallem *et al.*, 2015). برای تعیین شاخص‌های ایمنی شامل تری گلیسرید، کلسترول و گلوکز از کیت‌های اختصاصی پارس آزمون (کرج، ایران) و دستگاه اسپکتروفوتومتر (UV/Vis 2100 Unico، آمریکا) در طول موج ۵۴۶ نانومتر استفاده شد و شاخص‌های بیوشیمیایی پلاسما بر حسب گرم در دسی لیتر گزارش شدند (Mirali *et al.*, 2015; Koohkan *et al.*, 2014). مقدار پروتئین کل با استفاده از دستگاه اتوانالایزر و کیت تجاری (کیت تشخیصی شرکت زیست شیمی، تهران) اندازه‌گیری شد. فعالیت سیستم کمپلمان پلاسما با استفاده از روش الایزا غیر مستقیم و با بکارگیری کیت تجاری انجام گرفت. کیت‌ها با لیوپولی ساکارید باکتری (*Salmonella typhi* (Sigma)) پوشیده شدند و جهت بررسی فعالیت سیستم کمپلمان از مسیر فرعی انتخاب گردیدند. ۵۰ میکرولیتر از پلاسما نمونه وارد کیت گردید و به مدت یک ساعت در دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد انکوباسیون صورت گرفت. بعد از شستشو به وسیله محلول بافر فسفات ۰/۰۵ درصد، به فاز جامد (پلیت) محلول آلکالین فسفاتاز متصل به آنتی بادی مونوکلونال C5b-9 افزوده شد و سپس به مدت ۳۰ دقیقه دیگر انکوباسیون در دمای اتاق صورت گرفت. شستشوی نهایی با بافر فسفات صورت گرفت و به آن محلول سوپسترا اضافه گردید و برای ۳۰ دقیقه دیگر نیز انکوباسیون صورت گرفت. در نهایت میزان جذب در طول موج ۴۰۵ نانومتر و با استفاده از دستگاه الایزا قرائت شد. سطح ایمونوگلوبولین (IgM) پلاسما نیز با استفاده از کیت شرکت بهار افشان تهران و اتوانالایزر هیتاچی ۷۰۴ سنجش شد (Amiripour *et al.*, 2015). داده‌های بدست آمده براساس میانگین \pm خطای معیار از میانگین آماری گزارش گردیدند. همچنین برای آنالیز آماری داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد. برای مقایسه از آزمون واریانس یک طرفه استفاده و گروه‌ها بر اساس تغذیه‌های متفاوت مورد مقایسه قرار گرفتند. در مواردی که تداخل بین تیماری وجود داشت جزئیات مقایسه درون گروهی و بین گروهی ارائه و در مواردی که اختلاف آماری بین گروه‌ها معنی‌دار بود از پس آزمون توکی برای مشخص نمودن اختلاف معنی‌دار بین تک تک گروه‌ها استفاده شد ($P < 0/05$) (Gholami *et al.*, 2018; Moradkhani *et al.*, 2020). پودر خون مورد استفاده در این تحقیق دارای ۵۱ درصد پروتئین، ۱۴/۷ درصد چربی، ۱۵ درصد رطوبت، ۳/۱ درصد فیبر خام، ۹/۲ درصد کربوهیدرات، ۸ درصد خاکستر و میزان ازت فرار آن در حدود ۱۱۵ در ۱۰۰۰ گرم ماده خشک بود. پودر ماهی مورد استفاده از شرکت پودر ماهی گنو (پودر ماهی جنوب) تهیه شد. پس از تهیه و ترکیب کردن قسمت‌های مختلف به مخلوط حاصل مقدار ۲۵-۳۰ درصد جیره به صورت متوالی آب و سپس کمی روغن سویا اضافه شد تا اینکه یک مخلوط خمیری همگنی به دست آمده خمیر حاصل بوسیله چرخ گوشت به پلت تبدیل شد. پس از خشک شدن رشته‌های چرخ شده روی سینی به مدت ۲۴ ساعت در معرض جریان هوا قراردادده شدند تا رطوبت موجود در آن‌ها به کمتر از ۱۰ درصد برسد. سپس این رشته‌ها خرد و شکسته شده و جیره متناسب با سایز دهان ماهیان (کمتر از ۲ میلی متر) (طبق استاندارد سازمان شیلات ایران) ساخته شد. پلت‌های آماده شده تا زمان مصرف در کیسه‌های پلاستیکی در دمای ۲۰- درجه سانتی‌گراد نگهداری شدند. باید در نظر داشته باشیم که تیمارهای غذایی برای گروه‌های مختلف از لحاظ میزان پروتئین و انرژی یکسان بودند (میانگین پروتئین خام 5 ± 40 درصد و انرژی 2 ± 20 مگاژول) که براساس نیازمندی ماهی تیلپیا در محدوده وزنی حاضر اندازه‌گیری شدند.

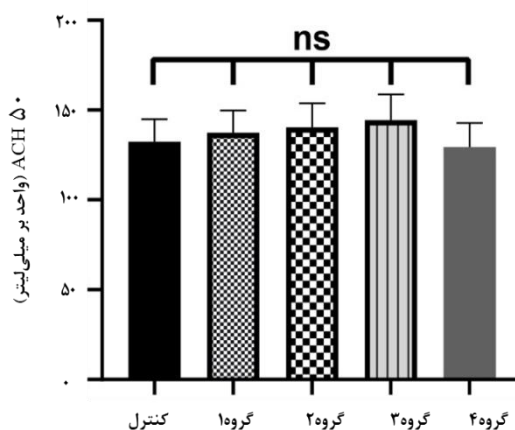
نتایج

نتایج به دست آمده نشان داد که فعالیت لیزوزیم سرم خون در گروه شاهد در مقایسه با گروه‌های ۵۰ و ۷۵ درصد همچنین بین گروه‌های ۷۵ و ۱۰۰ درصد اختلاف معنی‌داری داشت ($p < 0/05$) (شکل ۱). بر اساس شکل ۲، ۴ و ۵ میزان ACH₅₀، گلوکز و تری گلیسرید در ماهی تیلپیا تغذیه شده با تیمارهای مختلف و با گروه شاهد اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد ($p > 0/05$). در خصوص میزان ACH₅₀ در ابتدا تا گروه ۷۵ درصد روند صعودی داشته و سپس در گروه ۱۰۰ درصد کاهش

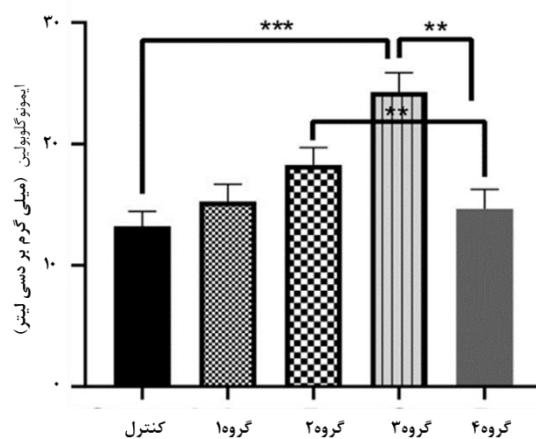
یافت (شکل ۲). در تعیین میزان گلوکز در ابتدا روند کاهشی تا گروه ۷۵ درصد و سپس روند صعودی را طی کرد (شکل ۴). همچنین در خصوص تری‌گلیسیرید از ابتدا در گروه شاهد و تا انتها یک روند صعودی در پیش گرفته بود (شکل ۵). همچنین بر اساس شکل ۳ در خصوص میزان ایمونوگلوبولین در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف بین گروه‌های شاهد و ۷۵ درصد، ۵۰ و ۱۰۰ درصد همچنین ۷۵ و ۱۰۰ درصد دریافت کننده پودرخون اختلاف معنی‌دار مشاهده گردید ($p < 0.05$) اما در سایر گروه‌ها این اختلاف معنی‌دار نبوده است ($p > 0.05$). همچنین بیش‌ترین میزان ایمونوگلوبولین اندازه‌گیری شده در گروه ۷۵ درصد مشاهده گردید (شکل ۳). بر اساس شکل ۶ میزان پروتئین کل در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف در گروه شاهد در مقایسه با گروه‌های ۷۵ و ۱۰۰ درصد دریافت کننده پودر خون افزایش معنی‌دار گزارش گردید ($P < 0.05$). همچنین در مقایسه بین گروه‌های ۲۵ و ۱۰۰ درصد نیز اختلاف معنی‌دار دیده شد. در خصوص سایر گروه‌ها اختلاف معنی‌داری گزارش نگردید ($p > 0.05$). بهترین گروه از نظر میزان پروتئین کل مربوط به گروه شاهد بوده است (شکل ۶). همچنین بر اساس شکل ۷ میزان کلسترول در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف تنها بین گروه‌های شاهد و ۱۰۰ درصد دریافت کننده پودرخون اختلاف معنی‌دار مشاهده گردید اما بین سایر گروه‌ها این اختلاف معنی‌دار نبوده است ($p > 0.05$). همچنین بیش‌ترین میزان کلسترول در گروه ۱۰۰ درصد دریافت کننده پودرخون گزارش گردید (شکل ۷).

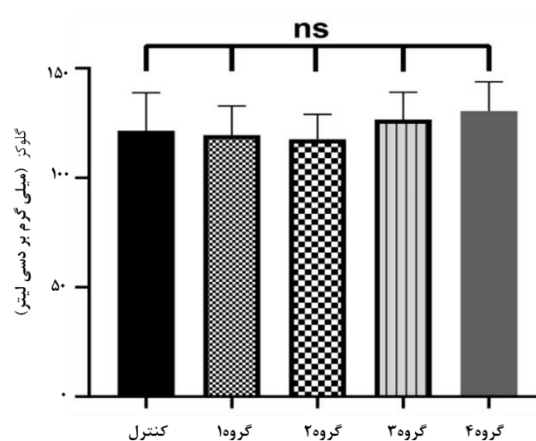
شکل ۱. میزان لیروزیم در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ستاره نشان دهنده اختلاف معنی‌دار در سطح $p < 0.05$ می باشد).

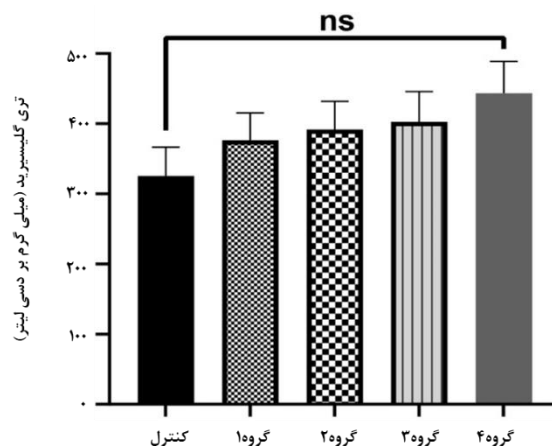
شکل ۲. میزان ACH50 در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ns نشان دهنده عدم اختلاف معنی‌دار در سطح $p > 0.05$ می باشد).

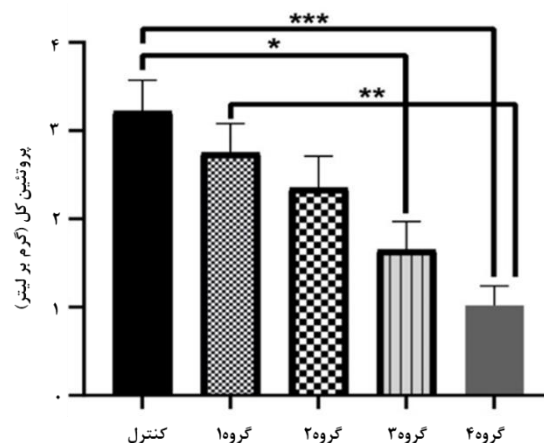
شکل ۳. میزان ایمونوگلوبولین در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ستاره نشان دهنده اختلاف معنی دار در سطح $(p < 0.05)$ می باشد).

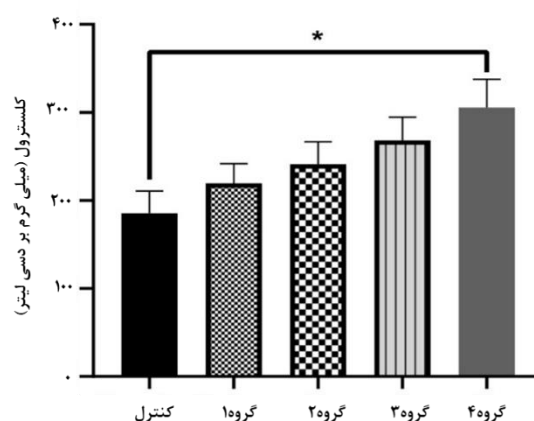
شکل ۴. میزان گلوکز در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ns نشان دهنده عدم اختلاف معنی دار در سطح $(p > 0.05)$ می باشد).

شکل ۵. میزان تری گلیسیرید در ماهی تیلاپپای تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ns نشان دهنده عدم اختلاف معنی دار در سطح $(p > 0.05)$ می باشد).

شکل ۶. میزان پروتئین کل در ماهی تیلاپیی تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ستاره نشان دهنده اختلاف معنی دار در سطح $(p < 0.05)$ می باشد).

شکل ۷. میزان کلسترول در ماهی تیلاپیی تغذیه شده با تیمارهای مختلف (علامت ستاره نشان دهنده اختلاف معنی دار در سطح $(p < 0.05)$ می باشد).

بحث

شاخص‌های خون شناسی ابزار ارزشمندی برای ارزیابی وضعیت فیزیولوژیک و سلامتی جانوران هستند، زیرا این شاخص‌ها به طور قابل توجهی در برابر تغییرات مقاوم هستند. به همین دلیل می‌توان از نتایج آن برای بررسی وضعیت سیستم ایمنی استفاده کرد (Yaghoubi *et al.*, 2016). ایمنی یک مکانیسم فیزیولوژیکی مهم در جانوران برای حفاظت علیه عفونت و حفظ همئوستازی داخلی است (Ghasemi *et al.*, 2021). سیستم ایمنی در ماهی‌ها به عنوان خط دفاعی در برابر عوامل بیماری‌زا مطرح می‌باشد. سیستم ایمنی معمولاً به دو قسمت ایمنی اولیه یا غیر اختصاصی و ایمنی اختصاصی تقسیم می‌شود که ایمنی غیر اختصاصی از نظر فیلوژنی قدیمی‌تر است و در همه ارگانیزم‌های پر سلولی وجود دارد (Adeniran *et al.*, 2017). در ماهیان به دلیل تکامل اولیه، به طور عمده دفاع بر عهده ایمنی غیر اختصاصی است. سیستم ایمنی غیر اختصاصی برای مبارزه با عوامل بیماری‌زا ضروری است و به عنوان یک عامل تقویت کننده سلامت عمومی عمل می‌کند. ضایعات کشتارگاهی دام و طیور مثل پودر خون و پودر پر به عنوان منبع پروتئین حیوانی یک جایگزین کم هزینه به جای پودر ماهی در جیره غذایی آبزیان به شمار آمده و از لحاظ ترکیبات اسیدهای آمینه و چرب بر پروتئین‌های گیاهی برتری و علاوه بر آن فاکتورهای ضد تغذیه‌ای منابع پروتئین گیاهی نیز در آنها وجود ندارد (Moradi *et al.*, 2013). در این مطالعه فعالیت آنزیم لیزوزیم طی

جایگزینی پودر خون در جیره تا مقدار ۷۵ درصد با افزایش اما در تیمار ۱۰۰ درصد نسبت به سایر تیمارها با کاهش مواجه گردید. هرچند فعالیت آنزیم در تیمار ۱۰۰ درصد نسبت به گروه شاهد هنوز هم کمی بیش تر بود. بنابراین با توجه به اینکه میزان لیزوزیم همواره در بافتها و اندامهای حساس تر و آسیب پذیرتر نسبت به عوامل پاتوژن، بیش تر است و بافت های درگیر مانند فوق کلیه نیز از این قاعده مستثنی نبوده پس افزایش لیزوزیم در این تحقیق قابل توجیه می باشد. این آنزیم یک پروتئین کاتیونیک با وزن ملکولی کم می باشد که بخشی از مکانیزم دفاع غیر اختصاصی ماهیان را تشکیل می دهد (Basir and Peyghan, 2021). در ماهیان، لیزوزیم اغلب در بافت های غنی از لکوسیت ها مانند قسمت قدامی کلیه و بافت های پوست، آبشش و دستگاه گوارش وجود دارد. میزان HCA50 در گروه های آزمایشی افزایش و کاهش ناچیزی نسبت به گروه شاهد نشان داد. به این ترتیب که تا سطح ۷۵ درصد افزایش و سپس با کاهش روبه رو شد. سطح فعالیت مسیر کمپلمان که مستقل از آنتی بادی است، در سرم ماهی در مقایسه با سرم پستانداران بسیار بالاست و این نشان می دهد این مسیر در ماهی نسبت به پستانداران اهمیت بیش تری دارد. پروتئین های مکمل نقش های چند منظوره ای از جمله اپسونیزاسیون، لیز و کشتار باکتری ها، کموتاکسی و آنافیلاکسی را در دفاع از میکروارگانیسم ها اعمال می نمایند (Besson *et al.*, 2020). در این تحقیق میزان ایمونوگلوبولین در ماهیانی که با پودر خون تغذیه شدند بیش تر از گروه شاهد گزارش گردید به طوریکه بیش ترین افزایش مربوط به تیمارهای ۷۵ درصد و کمترین مربوط به ۱۰۰ درصد بوده است. در واقع جایگزینی پودر خون تا سطح ۷۵ درصد صعودی و سپس با سیر نزولی رو به رو گردید اما هم چنان میزان آن نسبت به گروه شاهد بالاتر بوده است. از نظر سطح گلوکز جایگزینی پودر خون تفاوت معنی داری بین تیمارها با گروه شاهد مشاهده نشد، اما روند تغییرات در سطوح بالای جایگزینی ۷۵ و ۱۰۰ درصد، صعودی بود که این نتیجه با مطالعه سایر محققین که بر روی فیل ماهی انجام پذیرفت مطابقت دارد (Jahanbakhshi *et al.*, 2013). افزایش سطح گلوکز پلاسمای ماهیان در طول استرس، احتمالاً به علت فعالیت هورمون های کاتکولامین و شکسته شدن گلیکوژن ذخیره شده در کبد و سایر بافت ها می باشد. بر اساس گزارش های پژوهشگران، وجود اختلاف معنی دار در سطح گلوکز بین تیمارهای تغذیه ای حاکی از تاثیر رژیم غذایی بر متابولیسم انرژی و به طور غیر مستقیم شاخص اختصاصی برای فعالیت سمپاتیک و تنظیم اسمزی در طول شرایط استرس زا محسوب می شود (Soltanzadeh *et al.*, 2016). بر اساس نتایج تحقیق حاضر میزان تری گلیسیرید در ماهی تیلاپیا تغذیه شده با تیمارهای مختلف و با گروه شاهد اختلاف معنی داری گزارش نگردید اما با یک روند صعودی همراه بوده است. افزایش معنی دار سطح تری گلیسیرید پلاسمای می تواند نشان دهنده عدم تامین آمینواسیدهای ضروری به میزان مناسب که منجر به ایجاد اختلال در کار کبد، افزایش لیپوژنز و کاهش بتا اکسیداسیون اسیدهای چرب و سوخت و ساز طبیعی باشد (Riche, 2007). در این مطالعه میزان کلسترول در همه تیمارها نسبت به گروه شاهد با افزایش رو به رو شد. لیپوپروتئین ها به عنوان عامل های اصلی چربی ها و سایر ترکیبات هیدروفوبیک عمل می کنند. احتمالاً تغییرات در ترکیب چربی های ماهی، بسیاری از فرایندهای موجود در بدن از جمله لیپوژنز، رسوب و ذخیره سازی چربی، انتقال لیپید با لیپوپروتئین ها و جذب اسیدهای چرب در بافت ها را تحت تاثیر قرار می دهد (Tacon and Metian, 2008). پیش سازهای کلسترول را متابولیت های حاصل از سوخت و ساز پروتئین ها در کبد تشکیل می دهند. بنابراین می توان انتظار داشت که در جیره های حاوی میزان زیاد مواد پروتئینی با قابلیت هضم بالا، تولید متابولیت های پروتئین و در نهایت سنتز کلسترول افزایش می یابد که این امر بالا بودن سطح کلسترول را در مطالعه حاضر توجیه می کند (Wardani *et al.*, 2020).

با توجه به نتایج این تحقیق و متناسب بودن بیشتر فاکتورهای ایمنی سرم خون اندازه گیری شده نسبت به گروه شاهد پودر خون یک گزینه مناسب جهت جایگزینی به جای پودر ماهی بدلیل دسترسی آسان و قیمت ارزان در جیره غذایی تیلاپیا نیل بوده اما تحقیقات بیشتری در خصوص افزایش طعم غذا و خوش خوراک بودن در سطوح بالای جایگزینی توصیه می گردد.

منابع

- Aanyu, M., Betancor, M.B. and Monroig, O. 2020. The effects of combined phytochemicals on growth and nutritional physiology of Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*). *Aquaculture*, 519: 734867.
- Adeniran, A., Adeyemo O.K., Emikpe, B. and Alarape, S. 2017. Organosomatic Indices, Haematological and Histological Assessment as Biomarkers of Health Status in Feral and Cultured *Clarias gariepinus*. *African Journal of Biomedical Research*, 20(2): 189-194.
- Amiripour, L., Abdi, R., Movahedinia, A. and Sahraian, M.R. 2015. Study of Liver and Intestine Tissue Structure in Orange Spotted Grouper (*Epinephelus coioides*) During Larval Development. *Journal of Oceanography*, 6(23): 87-92.
- Azami, J and Mehdi Rezaei, N. 2016. Introduction and Aquaculture Status of Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*) in Iran. *Journal of Fish Exploration and Aquaculture*, 5(4): 1-12.
- Basir, Z. and Peyghan, R. 2021. The Effect of Replacement of Poultry by-Product with Fish Meal in the Diet of Nile Tilapia (*Oreochromis niloticus*) on their Intestine Histology. *Journal of Veterinary Research*, 76(4): 467-475.
- Basir, Z. and Salari-Aliabadi, M.A. 2020. Comparative study of hemocytes of the immune system and hepatopancreas of green tiger prawn, *Penaeus semisulcatus* in cold and warm seasons. *Aquatics Physiology and Biotechnology*, 7(4): 1-18.
- Besson, M., Feeney, W.E., Moniz, I., Francois, L., Brooker, R.M., Holzer, G., Metian, M., Roux N., Laudet V. and Lecchini, D. 2020. Anthropogenic stressors impact fish sensory development and survival via thyroid disruption. *Nature Communication*, 11: 1–10.
- El-Naby, F.S.A., Naiel, M.A.E., Al-Sagheer, AA. and Negm, S.S. 2019. Dietary chitosan nanoparticles enhance the growth, production performance, and immunity in *Oreochromis niloticus*. *Aquaculture*, 501: 82–89.
- Ghasemi, H., Abdi, R., Doraghi, A., Salamat, N. and Salari-Aliabadi, M.A. 2021. Studying Some Blood Parameters of *Otolithes ruber* (Schneider, 1801) in Cold and Warm Seasons as an Indicator of Pollution in Musa Creek. *Pollution*, 2: 333-340.
- Gholami, A., Abdi, R., Shirali, S. and Basir, Z. 2018. Histophysiology of Head Kidney and Blood Lymphatic System in *Acipenser persicus* in Cold and Warm Seasons. *Journal of Oceanography*, 9: 59-65.
- Hill, J.C., Alam, M.S., Watanabe, W.O., Carroll, P.M., Seaton, P.J. and Bourdelais, A.J. 2019. Replacement of menhaden fish meal by poultry by-product meal in the diet of juvenile red porgy. *The North American Journal of Aquaculture*, 81(1): 81-93.
- Jahanbakhshi, A., Imanpoor, M., Taghizadeh, V. and Shabani A. 2013. Hematological and serum biochemical indices changes induced by replacing fish meal with plant protein (sesame oil cake and corn gluten) in the great sturgeon (*Huso huso*). *Comparative Clinical Pathology*, 22(6): 1087-1092.
- Koohkan, O., Abdi, R., Zorriehzaha, S.J., Movahedinia, A. and Sharifpoor, I. 2014. Acute mortality of *Liza klunzingeri* in the Persian Gulf and Oman Sea associated with nervous necrosis. *Comparative Clinical Pathology*, 23: 367-370.
- Mirali, A., Movahedinia, A.A., Abdi, R. and Salati, M.P. 2015. Changing in Plasma Factors in Sobaity (*Sparidentex hasta*), in Different Environmental Salinities. *Experimental Animal Biology*, 3: 61-66.
- Moallem, Z., Abdi, R., Movahedinia, A., Shirali, S. and Salati, A.P. 2015. Gonad histology and gonadosomatic index variations during gonadal development of wild female *Tenualosa ilisha*. *Journal of the Persian Gulf*, 6(19): 53-58.
- Moradi, N., Imanpoor M. and Taghizadeh V. 2013. Hematological and biochemical changes induced by replacing fish meal with plant protein in the *Cyprinus carpio* Linnaeus. *Global Veterinaria*, 11(2): 233-237.
- Moradkhani, A., Abdi, R., Salari-Aliabadi, MA., Nabavi, S. and Basir, Z. 2020. Quantification and description of gut-associated lymphoid tissue in shabbout, *Arabibarbus grypus* (actinopterygii: cypriniformes: cyprinidae), in warm and cold season. *Acta Ichthyologica et Piscatoria*, 50(4): 423-432.
- Qstegaard, A.E., Martin, S.A.M., Wang, T., Stet, R. J.M. and Secombes C. J. 2009. Rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) possess multiple novel immunoglobulin-like transcripts containing either an ITAM or ITIMs. *Developmental and Comparative Immunology*, 33: 525-532.
- Riche, M. 2007. Analysis of refractometry for determining total plasma protein in hybrid striped bass (*Morone chrysops* x *M. saxatilis*) at various salinities. *Aquaculture*, 264: 279-284.

- Scoppettone, G.G., Salgado, J.A. and Nielsen M.B. 2005. Blue tilapia (*Oreochromis aureus*) predation on fishes in the Muddy River system, Clark County, Nevada. *Western North American Naturalist*, 65: 410-414.
- Soltanzadeh, S., Esmaeili Fereidouni, A., Ouraji, H. and Khalili K.J. 2016. Growth performance, body composition, hematological, and serum biochemical responses of beluga (*Huso huso*) juveniles to different dietary inclusion levels of faba bean (*Vicia faba*) meal. *Aquaculture International*, 24: 395-413.
- Tacon, G.J and Metian M. 2008. Global overview on the use of fish meal and fish oil industrially compounded aquafeeds: Trends and future prospects. *Aquaculture*, 285: 146-158.
- Teimori, A., Mostafavi H and Esmaeili HR. 2016. An update note on diversity and conservation of the endemic fishes in Iranian inland waters. *Turkish Journal of Zoology*, 40: 87-102.
- Wang, Y., Guo J.J., Li, K. and Bureau, D.P. 2006. Replacement of fish meal by rendered animal protein ingredients in feeds for cuneate drum (*Nibea miichthioides*). *Aquaculture*, 252: 476-483.
- Wardani, W.W., Alimuddin, A., Zairin, M., Setiawati, M., Nuryati, S. and Suprayudi, M.A. 2020. Evaluation of cysteamine supplementation in red tilapia (*Oreochromis* sp.) diet: Serum insulin and somatostatin, IGF-1 and GLUT4 genes expression, growth performance, and robustness against stress. *Aquaculture*, 528: 735514.
- Yaghoubi, M.T., Mozanzadeh, M., Marammazi, J.G., Safari, O. and Gisber, E. 2016. Dietary replacement of fish meal by soy products (soybean meal and isolated soy protein) in silvery black porgy juveniles (*Sparidentex hasta*). *Aquaculture*, 464: 50-59.
- Younis, E.M., Abdel-Warith, A.A. and AL-Asgan, N.A. 2012. Hematological and enzymatic responses of Nile tilapia, *Oreochromis niloticus*, during short and long term sub lethal exposure to zinc. *African Journal of Biotechnology*, 11: 4442-4446.

The study of some blood immune factors of Nile tilapia, *Oreochromis niloticus* during the replacement of dietary fish meal with blood powder

Amal Moshashai¹, Rahim Abdi^{*1}, Rahim Peyghan²

1. Department of Marine Biology, Faculty of Marine Science, Khorramshahr University of Marine Science and Technology, Khorramshahr, Iran
2. Department of Clinical Sciences and Excellence Center of Warm Water Fish Health and Diseases, Faculty of Veterinary Medicine, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Abstract

The aim of this study was to evaluate the effect of substituting the dietary fish meal with blood powder on some blood immune factors of Nile tilapia. 150 specimens of tilapia (30 ± 0.5 g) were fed diets containing 0 (control group), 25, 50, 75, and 100 % of blood powder, each in three replicates for 8 weeks. After this period, fish were anesthetized and the blood samples were taken from the caudal peduncle of fish with a heparinized syringe for evaluating the blood immune indicators. No significant differences were observed in ACH50, glucose, and triglyceride among the blood powder-fed fish and the control group ($P > 0.05$). The highest reported value of ACH50 (148.36 ± 23.13), was observed in 75% treatment and the highest values of glucose (145.72 ± 21.44) and triglyceride (451.68 ± 49.61) were observed in 100% blood powder fed treatment. However, there were significant differences in the activity of lysozyme, immunoglobulin, total protein, and cholesterol in the groups receiving blood powder with different percentages compared to the control group ($P < 0.05$). The results of this research showed that it is possible to replace fish meal with blood powder in the diet of Nile tilapia due to its strengthening effect on immune system.

Keywords: Immunity, Blood powder, Diet, Nile tilapia

ARTICLE TYPE Research

Received: 22 June, 2022
Accepted: 2 August, 2022
Published: 12 March 2023

* Corresponding Author:
abdir351@gmail.com